

Вправи для навчання майбутніх викладачів англійської мови ведення дебатів

У статті представлено підсистему вправ для навчання майбутніх викладачів англійської мови ведення дебатів. На основі підходу “знизу-вверх” визначено п’ять етапів навчання, а саме: етап ознайомлення із поняттям “дебати”, етап навчання реплікування, етап навчання діалогічних єдностей, етап навчання ведення міні-дебатів, етап навчання ведення дебатів. У межах визначених етапів та у відповідності до типів навчальних одиниць виділено одинадцять груп вправ для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь ведення дебатів. Запропоновано класифікацію вправ для навчання ведення дебатів. Наведено й описано приклади до кожної групи вправ, які відображають специфіку навчання ведення дебатів.

Ключові слова: дебати, майбутні викладачі англійської мови, мовленнєві і логіко-композиційні вміння ведення дебатів, класифікація вправ, підсистема вправ.

Дідух А. А. Система упражнень для обучения будущих преподавателей английского языка ведению дебатов

В статье представлена подсистема упражнень для обучения будущих преподавателей английского языка ведению дебатов. Согласно подходу “снизу-вверх” к обучению устной речи определены этапы обучения: этап ознакомления с понятием “дебаты”, этап обучения реплицированию, этап обучения диалогическим единствам, этап обучения ведению мини-дебатов, этап обучения ведению дебатов. В рамках перечисленных этапов и в соответствии с типами единиц обучения выделены группы упражнень для развития логико-композиционных и речевых умений ведения дебатов. Предложена классификация упражнень для обучения ведению дебатов. Приведены и описаны примеры упражнень к каждой из групп, которые отражают специфику обучения ведению дебатов.

Ключевые слова: дебаты, будущие преподаватели английского языка, речевые и логико-композиционные умения ведения дебатов, классификация упражнень, подсистема упражнень.

Didukh O. O. The exercises for teaching English teacher trainees to debate

The article presents the subsystem of exercises for teaching English teacher trainees to debate. Following the “bottom-up” approach to teaching speaking, five stages of teaching debate have been clarified, such as introduction to debate, which gives the understanding of basic debate notions and speech situations of debating; teaching speaking turns, aimed at developing argumentation skills in speeches using specific form of debate cases; teaching dialogical units, with the purpose of teaching counter-argumentation skills while exchanging opinions; teaching mini-debate, in which students are trained in flowing the debate, assessing the participants of the debate and practicing mini-debate; and, finally, teaching debate, directed to further development of all debating skills. In accordance with the defined stages and the types of teaching units, eleven groups of exercises for teaching speech skills and logical and compositional skills of debating have been defined. The classification of exercises for teaching debate based on the criteria of communicativeness, information reception or production, game component presence, prompts presence, way and place of exercising and research component presence has been suggested. The examples of exercises to each of the groups, revealing the peculiarities of teaching debate, have been provided and described, using the suggested classification.

Key words: debate, English teacher trainees, speech skills and logical and compositional skills of debating, classification of exercises, subsystem of exercises.

Постановка проблеми. Підготовка майбутнього викладача англійської мови (АМ) в системі вищої освіти України спрямована на формування всебічно розвинутої, професійно компетентної особистості. У цьому контексті навчання ведення дебатів, передбачене програмою, має велике значення у процесі підготовки майбутніх викладачів АМ. Успіх навчання ведення дебатів забезпечується раціонально розробленою підсистемою вправ, проблема створення якої з урахуванням умов навчання відноситься до найактуальніших і найскладніших у теоретичному плані.

Підсистема вправ для навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатів є складовою системи вправ для формування компетентності в говорінні, яка є сукупністю типів і видів вправ, об’єднаних за призначенням, матеріалом і способом виконання [1, с. 276]. Підсистема вправ для навчання ведення дебатів розуміється нами як сукупність послідовно організованих завдань та вправ, яка забезпечує ефективно навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатів. З метою розробки підсистеми вправ для навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатів було проаналізовано низку робіт зарубіжних та вітчизняних дослідників, в яких висвітлено різні аспекти проблеми розробки системи вправ для навчання говоріння (Бім І. Л., Бухбіндер В. А., Гез Н. І., Гурвич П. Б., Китайгородська Г. О., Колкер Я. М., Ляховицький М. В., Пассов Ю. І., Скалкін В. Л., Тарнопольський О. Б. та ін.), а також проблеми розробки підсистем і комплексів вправ для навчання говоріння, зокрема дискусійного спілкування (Андронік Н. П., Гордєєва А. Й., Орешина Є. Є., Пучко О. М., Топтигіна Н. М., Сімкова І. О., Смирнова О. В., Янисів М. П. та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема розробки підсистеми вправ для навчання ведення дебатів знайшла відображення у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, Л. В. Пироженко і О. І. Пометун описали теоретичні засади використання дебатів під час сучасних уро-

ків [3]. О. В. Смирнова запропонувала загальну систему вправ для навчання полілогічного мовлення, однією із форм якою вона визначає дебати [6]. Дослідження Є. Є. Орешіної присвячено методиці навчання обговорення проблеми у формі дебатов на заняттях II курсу мовних спеціальностей [2]. М. Любецьким (М. Lubetsky) було описано узагальнену методику навчання ведення дебатов [8]. Незважаючи на існуючі дослідження, проблема розробки методики навчання ведення дебатов, зокрема навчання майбутніх викладачів АМ, залишається актуальною.

Метою статті є запропонувати й описати спеціально розроблену підсистему вправ для навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатов.

Виклад основного матеріалу дослідження. У розробленій підсистемі вправ для навчання ведення дебатов реалізовано етапи, визначені на основі підходу “знизу-вверх”. Підхід “знизу-вверх” передбачає шлях від засвоєння елементів дебатов до самостійної побудови дебатов на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що водночас не виключає прослуховування зразків [1, с. 318]. Спираючись на положення зазначеного підходу, було визначено, що навчання майбутніх викладачів ведення дебатов має проходити у **п’ять етапів**, а саме: етап ознайомлення із поняттям “дебати”, етап навчання реплікування, етап навчання діалогічних єдностей, етап навчання ведення міні-дебатов, етап навчання ведення дебатов. Кожний із названих етапів має свою конкретну мету і завдання. У межах кожного етапу навчання передбачається виконання спеціальних груп вправ для розвитку і вдосконалення мовленнєвих і логіко-композиційних умінь ведення дебатов.

Підсистема вправ включає групи вправ, які мають на меті вирішення конкретних завдань. Групи вправ були виділені у відповідності до типів навчальних одиниць (ПФЄ, монолог, ДЄ, міні-дебати, дебати) і п’яти етапів навчання, метою яких є поступове формування у студентів навичок та розвиток умінь продукувати аргументовані і контраргументовані висловлювання в обсязі ПФЄ, ДЄ, тексту. Окремі групи вправ були розроблені для навчання студентів створювати вербальні опори, вести нотатки усного виступу опонентів різного ступеня складності та оцінювати виступи учасників дебатов, які не є обов’язковими для процесу формування компетентності в говорінні, проте специфічними для навчання ведення дебатов.

Таким чином, до підсистеми вправ з навчання ведення дебатов відносимо наступні групи: 1) для повідомлення знань про дебати і типові ситуації ведення дебатов у професійному спілкуванні викладачів; 2) для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь продукувати висловлювання понадфразового рівня; 3) для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь продукувати аргументоване вислов-

лювання текстового рівня; 4) для розвитку вмінь створювати і користуватися вербальними опорами для мовлення; 5) для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання понадфразового рівня; 6) для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання текстового рівня; 7) для розвитку вмінь об’єднувати репліки у різні види діалогічних єдностей; 8) для розвитку вмінь вести дебати на рівні міні-дебатов; 9) для розвитку вмінь робити нотатки усного виступу опонента різної складності; 10) для розвитку вмінь оцінювати виступи учасників дебатов за запропонованими критеріями; 11) для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь вести дебати

Розглянувши загальну структуру підсистеми вправ для навчання ведення дебатов, опишемо вправи, з яких складається ця підсистема. Слідом за І. О. Зимньою, визначаємо вправу як спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання певних операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними або їх удосконалення, яке спирається на розуміння цієї мети й загальної програми дій та супроводжується свідомим контролем і коректуванням [1, с. 181]. Будь-яка вправа містить, як правило, чотири компоненти, а саме: завдання-інструкцію до вправи, зразок виконання завдання-інструкції (факультативно), виконання вправи і контроль/ самоконтроль/ взаємоконтроль виконання вправи.

Під час підбору вправ ми враховували сучасні вимоги до вправ, сформульовані Н. К. Склярєнко до кожного з компонентів вправи [4]. Так, до завдання до вправи висуваються наступні вимоги: вмотивованість (студенти повинні розуміти, що й навіщо вони робитимуть у вправі), культурологічна спрямованість і професійна спрямованість. Останні дві вимоги є факультативними, адже не кожна вправа може бути культурологічно або професійно спрямована. Вимогами до виконання вправи є наступні: коректний вибір керування (зважаючи на рівень підготовки студентів, більшість вправ у нашій підсистемі є частково або мінімально керованими), забезпечення студентів необхідними опорами (у процесі навчання ведення дебатов вербальні опори студенти готують самостійно), вибір оптимального способу виконання вправи (частина відібраних вправ виконується у класі у фронтальному або індивідуальному режимі, більшість – у парах чи групах), вибір місця її виконання (частина вправ виноситься на самостійне опрацювання і виконується вдома, зокрема це вправи на ознайомлення із поняттям “дебати”, усі усні вправи виконуються під час занять в аудиторії). До контролю виконання вправи висуваються вимоги відповідності форми контролю і критерію оцінки об’єктам роботи, а також об’єктивність контролю.

Нульовий етап. Групи, типи і види вправ

Етап	Групи вправ	Типи вправ	Види вправ
Нульовий етап. Ознайомлення з поняттям “дебати” і ситуаціями ведення дебатів Мета: забезпечити засвоєння студентами необхідного мінімуму декларативних знань про дебати і ситуації ведення дебатів.	для повідомлення знань про дебати і типові ситуації ведення дебатів у професійному спілкуванні викладачів	Рецептивні/Рецептивно-продуктивні Умовно-комунікативні/ комунікативні Без ігрового компонента/ з рольовим ігровим компонентом Без опор / із спеціально створеними опорами Індивідуальні/ парні/ у малих групах / у командах Класні/ домашні Із дослідницьким компонентом / без дослідницького компонента	Евристична бесіда Читання текстів з метою одержання нової інформації; виконання завдань для перевірки їх розуміння Обговорення у парах Обговорення у малих групах Пошук додаткової інформації; узагальнення отриманої інформації, презентація нової інформації у групах Аналіз резолюцій у парах Формулювання резолюцій Gap reading

Можливість комплексно розглянути конкретні вправи для навчання ведення дебатів і надати їм детальну характеристику забезпечується прийнятою у вітчизняній методичній літературі типологією вправ [1, с. 183]. На основі цієї типології ми розглянули відібрані вправи за наступними критеріями:

- 1) комунікативність: умовно-комунікативні, комунікативні вправи;
- 2) спрямованість на прийом і видачу інформації: рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи;
- 3) наявність/відсутність ігрового компонента: без рольового ігрового компонента, з рольовим ігровим компонентом, з рольовим ігровим компонентом;
- 4) наявність/відсутність опор: із спеціально самостійно створеними опорами, без опор;
- 5) спосіб виконання вправи: індивідуальні одночасні, індивідуальні послідовні, парні одночасні, парні послідовні, у малих групах, у командах;
- 6) місце виконання: класні, домашні.

Окрім визначених критеріїв, зважаючи на виділений нами принцип підвищення активності студентів за допомогою включення у навчання елементів дослідження, нами було визначено додатковий критерій, а саме:

- 7) наявність дослідницького компонента: із наявним дослідницьким компонентом, без дослідницького компонента.

Контроль виконання вправ здійснюється викладачем або іншими студентами. Значна кількість розроблених вправ передбачає самоконтроль.

Навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатів передбачає використання усіх перерахованих типів вправ. Для унаочнення вправ наведемо приклади деяких з них у межах кожного етапу навчання.

Короткий опис груп, типів і видів вправ нульового етапу представлено у таблиці 1.

НУЛЬОВИЙ ЕТАП

Група вправ для повідомлення знань про дебати і типові ситуації ведення дебатів у професійному спілкуванні викладачів

Вправа 1.

Мета: формування у студентів уявлення про дебати і типові ситуації їх виникнення.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на текст, індивідуальна одночасна, домашня, без дослідницького компонента.

Вид вправи: читання тексту з метою одержання нової інформації, відповіді на запитання для перевірки їх розуміння. **Контроль:** контроль з боку викладача.

Завдання: *As a future lecturer you will take part in the debate or use it in your classroom from time to time. To become aware of what it is and how it is organized, read an extract about the importance of the debate and typical situations provoking debate from a book “Argumentation and Debate” written by famous debate researches A. Freeley and D. Steiberg. Be ready to answer the questions after the text.*

Вправа 2.

Мета: формування у студентів уявлення про типові ситуації виникнення дебатів.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, без ігрового рольового компонента, без опор, парна одночасна, класна, без дослідницького компонента.

Вид вправи: обговорення у парах. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *When you become a lecturer, you will take part in many discussions and debate. Which situations would provoke a discussion? Read the described communicative situations and discuss with your partner whether a debate or a discussion would emerge in them. Add your ideas.*

- 1) Conference attendees discussing the best ways to implement the debate in the classroom.
- 2) Conference attendees discussing whether the debate should be used in teaching high school pupils.
- 3) The attendees of the chair meeting agreeing on the implementation of a method guide in the educational process.
- 4) The attendees of the chair meeting agreeing on the possible extra-curricular activities for the students.

Вправа 3.

Мета: формування вмінь формулювати резолюції для дебатів.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, без ігрового рольового компонента, без опор, у малих групах, класна, із дослідницьким компонентом.

Вид вправи: аналіз пам'ятки, обговорення у малих групах.

Контроль: взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *As a future lecturer, you have to be aware that many problems can be a matter of the debate but to be debated they have to be well-phrased and have to meet the requirements for the resolutions. Work in groups of three. Study the suggested criteria for a well-phrased resolution and then examine the following topics for the debate. Answer the following questions: Which resolutions are well phrased? Which violate the criteria of a well-phrased resolution? What criteria do they violate? How would you paraphrase the incorrect resolutions so that they meet the requirements for the academic debate?*

Вправа 4.

Мета: формування у студентів умінь формулювати резолюції для дебатів.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна, вмотивована, без ігрового рольового компонента, з опорою на пам'ятку, у малих групах, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** обговорення у малих групах. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: Study the following areas and identify the problems that could be debated. Formulate them as resolutions: *E.g. Resolved: The Government should help the teachers to ...*

A. Health Care   B. Education   C. Mass Media

Вправа 5.

Мета: формування у студентів уявлення про існуючі формати академічних дебатів.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на текст, у малих групах, домашня / класна, з наявним дослідницьким компонентом.

Вид вправи: читання тексту з метою одержання нової інформації (gap reading). **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: Work in groups of five. Find the information about different formats of the academic debate used in classrooms (Lincoln-Douglas Debate, Carl Popper Debate, Parliamentary Debate, Policy Debate, Mock Trial Debate). Share the information with your groupmates.

Вправа 6.

Мета: формування у студентів уявлення про можливості використання різних форматів дебатів в освітньому процесі.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, без опор, у малих групах, класна, без дослідницького компонента. **Вид вправи:** обговорення в малих групах. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: Work in groups of four. Discuss whether the academic debate would be a more appropriate means of teaching English at school and university giving the reasons to support your opinion.

У таблиці 2 наведено групи, типи і види вправ першого етапу.

Таблиця 2

Перший етап. Групи, типи і види вправ

Етап	Групи вправ	Типи вправ	Види вправ
Перший етап. Навчання реплікування Мета: навчити студентів продукувати висловлювання понадфразового і текстового рівня	<ul style="list-style-type: none"> ▪ для розвитку логіко-композиційних і мовленевих умінь продукувати висловлювання понадфразового рівня: презентувати складні лінії аргументації; ▪ для розвитку логіко-композиційних і мовленевих умінь продукувати аргументоване висловлювання текстового рівня: <ol style="list-style-type: none"> 1) виділяти головні аспекти проблеми і пропонувати шляхи її вирішення; 2) чітко окреслювати проблему або предмет обговорення, роблячи припущення щодо причин, наслідків, а також порівнюючи переваги і недоліки різних підходів; 3) узагальнювати аргументи з різних джерел; 4) чітко позначати зв'язки між ідеями та аргументами у власному висловлюванні; 5) об'єднувати (включати) підтеми, розвивати певні положення і підсумовувати; 6) передбачати невисловлені аргументи опонента; ▪ для розвитку вмінь створювати і користуватися вербальними опорами під час мовлення 	Рецептивні/ Рецептивно-продуктивні Комунікативні Без ігрового компонента/ з рольовим ігровим компонентом Без опор / із спеціально створеними опорами Індивідуальні/ парні/ у малих групах Класні/ домашні Із дослідницьким компонентом / без дослідницького компонента	Читання текстів з метою одержання нової інформації; створення пам'яток на основі одержаної інформації "Мозковий штурм" Пошук додаткової літератури, аналіз наведених аргументів (визначення стратегії доведення і частин аргументу) Встановлення послідовності частин аргументу Ознайомлення з пам'яткою Створення вербальних опор; Ознайомлення зі зразком аргументованого висловлювання текстового рівня Встановлення послідовності ПФЕ у тексті Створення власного висловлювання текстового рівня з використанням спеціально створених вербальних опор

ПЕРШИЙ ЕТАП

Група вправ для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь продукувати висловлювання понадфразового рівня

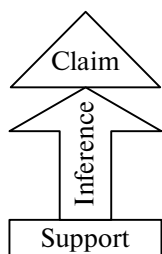
Вправа 1.

Мета: формування у студентів уявлення про структуру аргументу.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, із рольовим ігровим компонентом, без опор, фронтальна, класна, без дослідницького компонента.

Вид вправи: ознайомлення зі структурою аргументу, створення пам'ятки. **Контроль:** самоконтроль (створення власного прикладу і порівняння його з оформленням заданого прикладу).

Завдання: Study the scheme and an example of the argument for the resolution *“Resolved: We believe that extra-curricular activities in schools should be formally recognized”*.

Claim – the statement that the person making the argument wants the person hearing the argument to accept.

Inference – the process of realizing the connection between the claim and the support (can be omitted if obvious).

Support – an idea or a set of ideas the audience accepts as true and that provide

foundation for acceptance of the claim.

Example:

Claim: Extra-curricular activities encourage students to try their hand in different sorts of useful activities and learn what real life is about.

Inference: Such activities allow students to obtain some practical knowledge in many different spheres of life which should help them succeed in the future.

Support: For example, some courses, such as Young Enterprise programme launched in the UK, allow students to experience practical business skills.

Вправа 2.

Мета: розвиток умінь продукувати аргументоване висловлювання понадфразового рівня.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на схему аргументу, індивідуальна одночасна, класна, без дослідницького компонента.

Вид вправи: встановлення послідовності частин аргументу. **Контроль:** самоконтроль за ключем.

Завдання: You are going to debate the resolution *“Resolved: We believe that extra-curricular activities in schools should be formally recognized”*. The parts of the arguments have been mixed up. Match the parts of the arguments. Check your answers with the clue given on page X.

Група вправ для розвитку вмінь створювати і користуватися вербальними опорами під час мовлення

Вправа 3.

Мета: формування у студентів уявлення про кейс як вербальну опору для ведення дебатів.

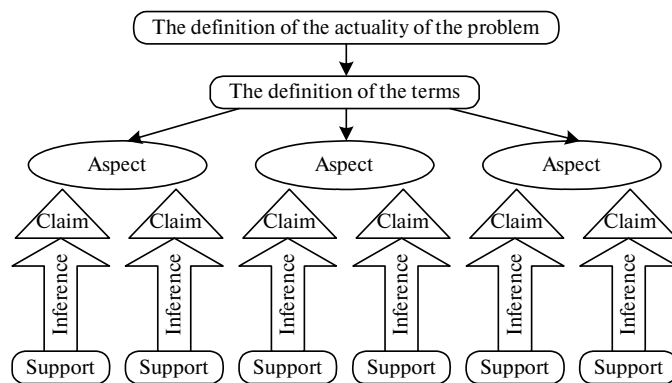
Тип вправи: комунікативна, рецептивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, індивідуальна одночасна, класна, із дослідницьким компонентом.

Вид вправи: ознайомлення зі схемою кейсу.

Контроль: самоконтроль (зіставлення орієнтовної схеми 1 із зразком, запропонованим на схемі 2).

Завдання: Study the scheme of the case and the information about the case structure.

Схема 1

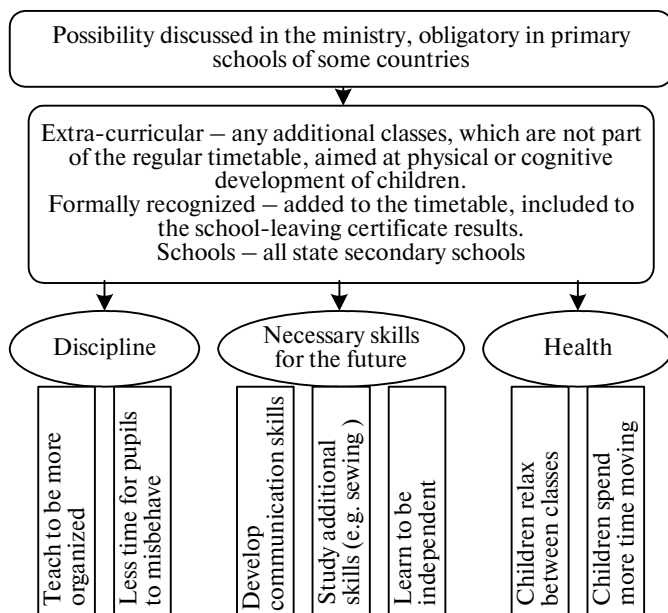

The case is the set of arguments that we put together to support or to oppose the resolution (the topic of a discussion). It includes:

- the definition of the actuality of the problem;
- the definition of the terms;
- arguments combined into aspect (subtopics).

Схема 2

Example of the case: “Resolved: We believe that extra-curricular activities in schools should be formally recognized”

Вправа 4.

Мета: розвиток логіко-композиційних умінь створювати кейс.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на схему кейсу, групова послідовна, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** створення кейсів.

Контроль: контроль з боку викладача, взаємоконтроль. **Завдання:** *You are going to debate the topic "Resolved: ....". Create the case for the resolution. Follow the steps.*

- 1) Brainstorm as many associations with the subject of the debate as possible.
- 2) Answer why the resolution should / should not be passed. Use one or two words. You will use them later as the signposts for your aspects.
- 3) Explain your aspects with one or two claims.
- 4) Think of the possible supports to your claims and the possible inferences to them.

Група вправ для розвитку логіко-композиційних і мовленнєвих умінь продукувати аргументоване висловлювання текстового рівня

Вправа 5.

Мета: розвиток умінь продукувати висловлювання текстового рівня з опорою на самостійно розроблену опору (кейс).

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, з нерольовим ігровим компонентом, з опорою на самостійно створену опору (кейс), індивідуальна послідовна, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** створення власного висловлювання текстового рівня з використанням спеціально створених вербальних опор. **Контроль:** контроль з боку викладача.

Завдання: *You have been invited to take part in the debate with the following resolution "Resolved: .....". Create a case*

for the suggested debate. Using the memo on the structure of the speech, prepare and present the first affirmative constructive speech for the debate. You have 3 minutes to present your speech.

Групи, типи і види вправ другого етапу описано у таблиці 3.

ДРУГИЙ ЕТАП

Група вправ для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання понадфразового рівня

Вправа 1.

Мета: формування у студентів уявлення про стратегії спростування.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-репродуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, без опор, індивідуальна одночасна, домашня, із дослідницьким компонентом.

Вид вправи: Читання текстів з метою одержання нової інформації; створення пам'яток на основі одержаної інформації. **Контроль:** самоконтроль (створення пам'ятки за змістом тексту).

Завдання: *In the debate you can't simply disagree with the opponent. You have to prove that the opponent's point of view is wrong. Read the text to learn about the standards of argument quality which help you refute somebody's position. On reading the article, create a memo to help you refute your opponents' arguments.*

To refute your opponents' arguments, ask the following questions:

1. Are the evidence solid? Is the source of the evidence worth the trust?
2. ....

Таблиця 3

Другий етап. Групи, типи і види вправ

Етап	Групи вправ	Типи вправ	Види вправ
Другий етап. Навчання діалогічних єдностей Мета: навчити студентів самостійно вживати різні види ДЄ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання понадфразового рівня: <ol style="list-style-type: none"> 1) визначати у мовленні спікерів суперечності, неадекватну інформацію, неясність; 2) відштовхуватися у своїх висловлюваннях від суперечливих місць у виступі опонента; 3) вказувати на протиріччя у виступі супротивника ▪ для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання текстового рівня ▪ для розвитку вмінь об'єднувати репліки у різні види діалогічних єдностей: <ol style="list-style-type: none"> 1) переконливо відстоювати позицію, відповідаючи на запитання і коментарі та реагуючи на складні лінії контраргументації вільно, спонтанно і відповідно; 2) ставити питання до опонентів на розуміння та уточнення; 3) передбачати невисловлені аргументи опонента 	Рецептивні/ Рецептивно-продуктивні / Продуктивні Умовно-комунікативні/ Комунікативні Без ігрового компонента/ з нерольовим ігровим компонентом Без опор / із спеціально створеними опорами Індивідуальні/ парні/ у малих групах / у командах Класні/ домашні Із дослідницьким компонентом / без дослідницького компонента	Читання текстів з метою одержання нової інформації Створення пам'яток на основі одержаної інформації Обговорення у парах Обговорення у малих групах Ознайомлення з пам'яткою Створення контраргументованого висловлювання понадфразового рівня "Теніс-дебати" Встановлення послідовності частин контраргументованого висловлювання Дебати формату SPAR (SPontaneous ARGumentation)

Вправа 2.

Мета: розвиток логіко-композиційних умінь обирати стратегію спростування.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на пам'ятку, парна одночасна, класна, без дослідницького компонента. **Вид вправи:** обговорення у парах. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку вчителя.

Завдання: *What would you base your refutation on in the following cases? Work in pairs. Study the arguments you have for the resolution "Resolved: We believe that extra-curricular activities in schools should be formally recognized" and discuss the possible refutations for them.*

Вправа 3.

Мета: розвиток умінь продукувати контраргументоване висловлювання понадфразового рівня.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, з опорою на пам'ятку, індивідуальна одночасна, домашня, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** створення контраргументованого висловлювання понадфразового рівня. **Контроль:** контроль з боку викладача. **Завдання:** *Refutation can be used not only in the debate. Find a letter to the editor or an editorial in an English magazine or a newspaper. Pick out the authors' most important arguments and write possible refutations, following the scheme of the refutation and the list of clichés used in the refutation.*

Група вправ для розвитку вмінь об'єднувати репліки у різні види діалогічних єдностей

Вправа 4.

Мета: розвиток умінь об'єднувати висловлювання у діалогічні єдності.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, із нерольовим ігровим компонентом, з опорою на пам'ятку і самостійно створені опори (брифи), групова послідовна, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** "теніс-дебати". **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *You are going to debate a resolution "Resolved: We believe that extra-curricular activities in schools should be formally recognized". Split into teams. The Affirmative prepares an argument for the resolution. The Negative refutes the argument. Then the Affirmative has to respond to the Negative team's refutation. The debate continues back and forth until one side cannot respond.*

Група вправ для розвитку логіко-композиційних умінь продукувати контраргументоване висловлювання текстового рівня

Вправа 5.

Мета: розвиток умінь продукувати аргументовані та контраргументовані висловлювання текстового рівня, розвиток умінь об'єднувати висловлювання у діалогічні єдності.

Тип вправи: комунікативна, продуктивна, вмотивована, із нерольовим ігровим компонентом, з опорою на самостійно створені опори (брифи), групова одночасна, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** дебати формату SPAR (SPontaneousARgumentation). **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача. **Завдання:** *You are going to take part in a mini-debate on the resolution "Resolved: ...". Split into teams consisting of 2 people (constructive and rebuttal). After two minutes of preparation time start the debate. Each debater has a total one minute for the speech and one minute additional preparation time to be used during the debate.*

У таблиці 4 представлено групи, типи і види вправ третього етапу.

Таблиця 4

Третій етап. Групи, типи і види вправ

Етап	Групи вправ	Типи вправ	Види вправ
Третій етап. Навчання ведення міні-дебатів Мета: навчити студентів об'єднувати ДЄ у міні-дебати, вести блок-схему розвитку аргументу і протокол дебатів, оцінювати виступи учасників дебатів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ для розвитку вмінь вести дебати на рівні міні-дебатів ▪ для розвитку вмінь робити нотатки усного виступу опонента різної складності: <ol style="list-style-type: none"> 1) розуміти загальну, конкретну і приховану інформацію під час дебатів; 2) розпізнавати аргументацію спікера; 3) відслідковувати розвиток аргументу спікера ▪ для розвитку вмінь оцінювати виступи учасників дебатів за запропонованими критеріями: <ol style="list-style-type: none"> 1) розуміти загальну, конкретну і приховану інформацію під час дебатів; 2) розпізнавати аргументацію спікера; 3) відслідковувати розвиток аргументу спікера; 4) визначати у мовленні спікерів суперечності, неадекватну інформацію, неясність; 5) коментувати виступи учасників 	Рецептивні/ Рецептивно-продуктивні Некомунікативні/ Умовно-комунікативні/ комунікативні Без ігрового компонента/ з нерольовим ігровим компонентом Без опор/ із спеціально створеними опорами Індивідуальні/ парні/ у малих групах / у командах Класні/ домашні Із дослідницьким компонентом / без дослідницького компонента	Читання текстів з метою одержання нової інформації Створення пам'яток на основі одержаної інформації Аналіз зразка блоку-схеми розвитку аргументу Прослуховування аудіозапису дебатів з одночасним веденням блоку-схеми аргументу Ознайомлення з критеріями оцінювання виступів учасників дебатів і зразком протоколу дебатів Прослуховування зразка виступу із одночасним заповненням протоколу дебатів Коментування прослуханих висловлювань Проведення міні-дебатів

ТРЕТІЙ ЕТАП

Група вправ для розвитку вмінь робити нотатки усного виступу опонента різної складності

Вправа 1.

Мета: формування у студентів уявлення про ведення блок-схеми розвитку аргументу.

Тип вправи: комунікативна, рецептивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, індивідуальна одночасна, домашня, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** читання текстів з метою одержання нової інформації, аналіз зразка блок-схеми розвитку аргументу. **Контроль:** з боку викладача.

Завдання: *To provide a reasonable refutation during the debate, a participant has to thoroughly analyze the arguments of the opponents. This may be done with the help of a flow sheet.* Read the tips for flowing the debate and examine the sample of a flowsheet.

Вправа 2.

Мета: розвиток умінь робити нотатки усного виступу опонента.

Тип вправи: комунікативна, рецептивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, індивідуальна одночасна, домашня, без дослідницького компонента. **Вид вправи:** прослуховування зразка виступу із одночасним веденням блок-схеми розвитку аргументу. **Контроль:** самоконтроль.

Завдання: Listen to a debate on the resolution “Resolved: ....”. Take a flow of the affirmative constructive and try to predict the negative refutation. Listen to the second speech and check your guess. Proceed with the next speeches.

Група вправ для розвитку вмінь оцінювати виступи учасників дебатів за запропонованими критеріями

Вправа 3.

Мета: формування у студентів уявлення про протокол дебатів і критерії оцінювання виступів учасників дебатів.

Тип вправи: комунікативна, рецептивна, вмотивована, без рольового ігрового компонента, індивідуальна одночасна, домашня, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** ознайомлення з критеріями оцінювання виступів учасників дебатів і зразком протоколу дебатів. **Контроль:** самоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *As a future English teacher you will often have to evaluate the speeches of your students. The same task is set for the debate judges.* Study the debate ballot for judges and find out what criteria are used to evaluate the debate speeches. (За основу протоколу дебатів взято класичний зразок протоколу, до якого було додано критерій правильності).

Debate Ballot	
Resolution:	Date:
First Affirmative	Judge
Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)	First Negative
Persuasiveness 1 2 3 4 5	Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)
Structure 1 2 3 4 5	Persuasiveness 1 2 3 4 5
Delivery 1 2 3 4 5	Structure 1 2 3 4 5
Supports 1 2 3 4 5	Delivery 1 2 3 4 5
Refutation 1 2 3 4 5	Supports 1 2 3 4 5
Correctness 1 2 3 4 5	Refutation 1 2 3 4 5
Total _____	Correctness 1 2 3 4 5
General comments:	Total _____
Second Affirmative	Second Negative
Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)	Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)
Persuasiveness 1 2 3 4 5	Persuasiveness 1 2 3 4 5
Structure 1 2 3 4 5	Structure 1 2 3 4 5
Delivery 1 2 3 4 5	Delivery 1 2 3 4 5
Supports 1 2 3 4 5	Supports 1 2 3 4 5
Refutation 1 2 3 4 5	Refutation 1 2 3 4 5
Correctness 1 2 3 4 5	Correctness 1 2 3 4 5
Total _____	Total _____
General comments:	General comments:
Third Affirmative	Third Negative
Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)	Speaker Points: (1 – Poor, 5 – Excellent)
Persuasiveness 1 2 3 4 5	Persuasiveness 1 2 3 4 5
Structure 1 2 3 4 5	Structure 1 2 3 4 5
Delivery 1 2 3 4 5	Delivery 1 2 3 4 5
Supports 1 2 3 4 5	Supports 1 2 3 4 5
Refutation 1 2 3 4 5	Refutation 1 2 3 4 5
Correctness 1 2 3 4 5	Correctness 1 2 3 4 5
Total _____	Total _____
General comments:	General comments:
Decision : In my opinion, this debate was won by The Affirmative Team The Negative Team	
Reasons for decision:	
_____	
_____	
Judge Signature _____	

Вправа 4.

Мета: розвиток умінь оцінювати виступи учасників дебатів за запропонованими критеріями.

Тип вправи: комунікативна, рецептивна, вмотивована, із рольовим ігровим компонентом, індивідуальна одночасна, домашня, без дослідницького компонента. **Вид вправи:** прослуховування зразка виступу із одночасним заповненням протоколу дебатів. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *You are a debate judge at a debate taking place at your university.* Listen to the samples of debate speeches and evaluate them.

Група вправ для розвитку вмінь вести дебати на рівні міні-дебатів

Вправа 5.

Мета: розвиток умінь вести міні-дебати.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна, вмотивована, із нерольовим ігровим компонентом, групова одночасна, класна, без дослідницького компонента. **Вид вправи:** міні-дебати. **Контроль:** взаємоконтроль.

Завдання: *You are going to take part in a debate on the resolution “Resolved: ....” Work in groups of three (four?) . Students A and B debate the resolution (two 2-minute speeches each) while Student C (+Student D?) is responsible for evaluating the debate. Take turns and debate other suggested resolutions.*

У таблиці 5 міститься перелік груп, типів і видів вправ четвертого етапу навчання.

Таблиця 5

Четвертий етап. Групи, типи і види вправ

Етап	Групи вправ	Типи вправ	Види вправ
Четвертий етап. Навчання ведення дебатів Мета: навчити студентів вести дебати	для розвитку логіко-композиційних і мовленневих умінь вести дебати	Рецептивно-продуктивні Комунікативні З нерольовим ігровим компонентом / з рольовим ігровим компонентом Із спеціально створеними опорами Індивідуальні/ у командах Класні/ домашні Із дослідницьким компонентом	Проведення дебатів із використанням спеціальних, самостійно створених опор Оцінювання висловів учасників дебатів за запропонованими критеріями

ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП

Група вправ для розвитку логіко-композиційних і мовленневих умінь вести дебати

Вправа 1.

Мета: розвиток умінь вести дебати.

Тип вправи: комунікативна, рецептивно-продуктивна, вмотивована, із нерольовим ігровим компонентом, групова послідовна, класна, із дослідницьким компонентом. **Вид вправи:** дебати. **Контроль:** взаємоконтроль, контроль з боку викладача.

Завдання: *You are going to debate a resolution “Resolved: We believe that homework for students should be banned”. Prepare the cases for and against the resolution. Decide on the functions (with the help of calling a coin flip?). Start the debate.*

Висновки і перспективи. Таким чином, відповідно до обраного підходу “знизу-вверх” навчання майбутніх викладачів АМ ведення дебатів повинно проходити у п’ять етапів, а саме: етап ознайомлення із поняттям “дебати”, етап навчання реплікування, етап навчання діалогічних єдностей, етап навчання ведення міні-дебатів і етап навчання ведення дебатів. На основі визначених етапів навчання було розроблено підсистему вправ, яка складається із 11 груп вправ, що були виділені у відповідності до типів навчальних одиниць. Запропоновану підсистему вправ було проілюстровано низкою прикладів з метою продемонструвати особливості навчання ведення дебатів та описано за визначеними критеріями. Виконання запропонованої підсистеми вправ покликано забезпечити ефективний розвиток умінь ведення дебатів.

Результати дослідження закладають наукову основу для розробки підсистем вправ для навчання ведення дебатів інших категорій учнів. Перспектива подальшого дослідження полягає в експериментальній перевірці ефективності запропонованої підсистеми вправ і розробці навчального курсу для майбутніх викладачів АМ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
2. Орешина Е. Е. Методика обучения обсуждению проблемы в форме дебатов: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Екатерина Евгениевна Орешина – Тамбов, 2008. – 187 с.
3. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
4. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленневих навичок та вмінь / Н. К. Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7.
5. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) [сост. Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин]. – СПб.: Златоуст, 1999. – 472 с.
6. Смирнова Е. В. Развитие культуры иноязычного полилогического общения в послеузовском образовании преподавателей иностранного языка: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Елена Валерьевна Смирнова – М., 1999. – 205 с.
7. Freeley A., Steinberg D. Argumentation and Debate: Critical Thinking for Reasoned Decision Making, 12th edition / Austin Freeley, David Steinberg. – Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2009. – 532 p.
8. Lubetsky M. Discover Debate / Michael Lubetsky, Charles LeBeau, David Harrington. – Santa Barbara : Language Solutions, 2000. – 133 p.

Отримано 7.02.2015